

In this article a results of contemporary researches about defense mechanisms are described. Author analyses 25 English-language publications and makes conclusion that now mechanisms of defense are treated not only as psychoanalytical theoretical construction, but as object of empirical researches too. Author describes contemporary discoveries about this phenomenon: its relationship with mental disorders, personal traits, relations with other people, copings, brain activity, dreaming, survival probability etc. Also new theoretical suggestions are described.

Key words: mechanisms of defense, coping-strategies, newest researches, psychoanalysis.

Депутатов Владислав Олександрович – магістр практичної психології, практичний психолог КЗО «Криворізька загальноосвітня санаторна школа-інтернат №7 I-II ступенів» ДОР».

УДК [159. 923. 2 : 17. 022. 1]-026. 45: - 053.67

Іванова О.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Стаття присвячена визначенню психолого-педагогічних умов розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці. На цьому життєвому етапі молода людина починає активно засвоювати соціальний досвід, наитовхуючись водночас на ряд небезпек у випадку смисложиттєвої невизначеності та дезорієнтації. Автором проаналізовані психолого-педагогічні підходи до розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці. Аналіз й узагальнення розглянутих підходів дозволили виділити три основні психолого-педагогічні умови розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку, а саме: організація своєчасного та поетапного ціннісно-смыслового психолого-педагогічного впливу на становлення особистості юнака; розвиток смисложиттєвої рефлексії; розвиток мотивації досягнення.

Ключові слова: смисложиттєві орієнтації, юнацький вік, психолого-педагогічні умови, розвиток, самовизначення, невизначеність.

Постановка проблеми. Процеси індивідуалізації в юнацькому віці, пошуку власного Я, самовизначення та здійснення низки життєвих виборів ускладнюються одночасною соціалізацією особистості. На шляху особистісного становлення й формування соціальних відносин, суспільство висуває перед юнаками нові вимоги, засвідчуючи перед ними готову систему смислів і цінностей, норм моралі та поведінки. Цю систему молода людина переймає в

період активного розвитку власних світогляду, переконань, ідеалів, ціннісних й смисложиттєвих орієнтацій. Перед юнаками постає нелегке завдання засвоїти соціальний досвід, максимально гармонійно інтегрувавши його у ціннісно-смыслову сферу власної особистості.

Актуальність визначення психолого-педагогічних умов розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці зумовлена низкою кризових тенденцій сучасного українського суспільства, серед яких:

- підвищений ризик суїцидальної поведінки в юнацькому віці;
- діяльність так званих «груп смерті» у соціальних мережах (наприклад «Синій кит»);
- прояви девіантної поведінки серед юнаків, зокрема наркоманії;
- масове бажання серед юнаків працювати й жити за кордоном, що є загрозою соціально-економічного занепаду України;

Вищезазначені факти свідчать про втрату сенсу життя та смисложиттєву дезорієнтацію (в кращому випадку) серед багатьох представників юнацького прошарку населення. Створення психолого-педагогічної програми розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці першочергово потребує вивчення психолого-педагогічних умов їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для з'ясування психолого-педагогічних умов розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці вважаємо за доцільне спиратися на найбільш прогресивні, на нашу думку, психолого-педагогічні підходи до розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку І.Д. Бега, А.Ц. Гармаєва, Р.М. Грановської, І.С. Кона, С.Д. Максименка, Е.О. Помиткіна, С.О. Ставицької, В. Франкла.

Оскільки життєві смисли та цінності становлять світоглядно-мотиваційну основу життєдіяльності людини, особливої небезпеки набуває такий феномен як смисложиттєва невизначеність, або ж смисложиттєва дезорієнтація, що може спричинити виникнення психологічної проблеми, яку В. Франкл назвав «екзистенційною фрустрацією» [13].

Виникнення порушень в розвитку ціннісної-смыислової сфери можуть привести до суттєвого психологічного дискомфорту, у критичній точці якого особистість юнацького віку може накласти на себе руки, не знайшовши конструктивних способів захисту або реагування.

Мета статті - визначити психолого-педагогічні умови розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку на основі здійснення теоретичного аналізу головних смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці, специфіки їх сформованості в цей віковий період, а також - на основі психолого-педагогічних підходів до розвитку досліджуваного феномену.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У віковій динаміці різке зростання спроб суїциду спостерігається після 13 років. У більшості країн, де ведеться статистика, за останні 30 років кількість юнацьких самогубств помітно зросла. Потяг до смерті, фрейдівський «Ганатос»

тракується як спроба вирішити життєві труднощі шляхом відходу з самого життя. Такий спосіб подолання або ж уникнення життєвих негараздів і проблем особливо притаманний людям в юнацькому віці.

Індивідуальні особливості, характерні самогубцям, а також можливі суїцидальні переживання у юнаків інтенсифікуються на фоні загальної суспільної смисложиттєвої невизначеності та ціннісної дезорієнтації. Окрім цього, згадані вище особливості притаманні юнацькій особистості самі по собі в силу кризового характеру перебігу досліджуваного вікового періоду. Серед них: «низький або занижений рівень самооцінки, невпевненість в собі, висока потреба в самореалізації, висока значимість теплих емоційних зв'язків, щирості взаємин, наявності емпатії, розуміння і підтримки з боку оточуючих, труднощі при прийнятті рішень, високий рівень тривожності, зниження рівня оптимізму і активності в ситуації труднощів, тенденція до самозвинувачення, перебільшення своєї провини, низька самостійність, недостатня соціалізація, інфантильність, незрілість особистості. Загострений внутрішній конфлікт в юнацькому віці може привести до таких нестерпних переживань, як відчуття байдужості, почуття жалю про своє існування, переживання його обтяжливості, нестерпності, відразу до життя [14].

Виокремлення психолого-педагогічних умов розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці становить, на нашу думку, важливий крок для здійснення профілактики суїцидальної поведінки та інших деструктивних наслідків смисложиттєвої невизначеності особистості юнацького віку, а також - для її гармонійного входження у доросле, самостійне життя.

Зазначимо, що психологічні умови становлять собою внутрішні засади особистості для розвитку смисложиттєвих орієнтацій, «сукупність обставин, які носять особистісний, індивідуальний характер (спрямованість особистості, позитивна мотивація, психологічний стан тощо)» [2, С.14]. Педагогічні умови розуміються нами як зовнішні засоби впливу педагогів, психологів, батьків на особистість юнацького віку з метою розвитку як самих смисложиттєвих орієнтацій, так і відповідних внутрішніх, психологічних умов для цього. Інакше кажучи, педагогічні умови - це сукупність обставин, які забезпечують ефективність перебігу педагогічного процесу, сприяють виникненню та цілеспрямованому розвитку певного явища [6].

Єдиного визначення поняття «педагогічні умови», як виявив аналіз наукової літератури, не існує. Зважаючи на це, поділ психолого-педагогічних умов окремо на психологічні та окремо на педагогічні, на наш погляд, є штучним. Тому ми вважаємо за доцільне розглядати психолого-педагогічні умови як «цілеспрямовано створені обставини (освітнє середовище), в яких забезпечена взаємодія сукупності психологічних і педагогічних чинників (відносин, засобів та ін.), що дозволяють ефективно здійснювати навчальну та виховну роботу, спрямовану на формування необхідних компетенцій і якостей особистості та розвиток відповідних аспектів педагогічної системи» [8, С. 41].

Нагадаємо, що згідно з думками В. Франкла, розвиток смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці відбувається шляхом здійснення переоцінки цінностей, усвідомлення небезпеки егоїстичного, концентрованого в основному на собі способі життя та переорієнтації фокусу уваги юнака й спрямованості його діяльності з себе на зовнішній світ [13]. Підсумовуючи відповідні думки І.С. Кона, можемо виділити головні аспекти, котрі необхідно врахувати, здійснюючи психолого-педагогічний вплив, спрямований на розвиток смисложиттєвих орієнтацій юнаків. В першу чергу, це робота з цінностями та смислами юнака як ключовими елементами його рефлексивного «Я», структура котрого тісно пов'язана зі структурою смисложиттєвих орієнтацій, а також - спрямування юнацької активності у суспільно-корисне русло [7].

Р.М. Грановська наголошує на необхідності активізації через позитивну підтримку природного для юнацького віку прагнення до самостійності та відповідальності, без яких неможливий повноцінний розвиток смисложиттєвих орієнтацій і реалізація головного життєвого смислу – бути щасливим, що становить сутнісне ядро усієї смисло-ціннісної структури людської психіки [5]. Аналіз поглядів А.Гармаєва стосовно розвитку особистості та природи процесів її життя, дає змогу розглядати можливість повноцінного розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці тільки за умови усвідомлення юнаком істинних смислів своєї життєдіяльності та взяття ним повної відповідальності за свої дії та отримання відповідних результатів [4].

І.Д. Бех розглядає рівень розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці через призму духовної якості життя загалом. Вчений вважає небезпечною смисложиттєву невизначеність та застерігає про небезпеку пасивного, руйнівного стану духовної безпечності. Єдиним справжнім життєвим шляхом, на думку Беха, для юнака повинен стати шлях духовної напруженості, що передбачає активну саморефлексію, концентрацію на своєму житті та цілях, усвідомлення плину часу, бачення перспективи та власної відповідальності за позитивні чи негативні результати [1]. С.Д. Максименко також наголошує на необхідності рефлексії, потребо-мотиваційного осмислення себе й світу та усвідомлення головних смислів і цінностей, які сприятимуть конструктивній побудові свого життя згідно своїй істинній природі та «базальній нужді» [9].

С.О. Ставицька розвиток смисложиттєвих орієнтацій юнаків пов'язує з розвитком виділеного нею новоутворення юнацького віку, а саме – духовної самосвідомості. Вона розвивається в руслі самопізнання, світопізнання, роздумів над сенсом життя та своїм у житті призначенням. Таким чином, на думку вченої, здатність до рефлексії є індикатором духовного розвитку юнака, його духовної самосвідомості, а також його смисложиттєвих орієнтацій [12]. Е.О. Помиткін підтримує та розвиває духовну парадигму розвитку особистості, розглядаючи особистісне самовдосконалення через духовний розвиток. Вчений підкреслює значимість для розвитку смисложиттєвих орієнтацій юнаків спрямованості на високі моральні смисли, цінності, норми та ідеали, що повинні втілитися у духовно-суспільній спрямованості, як необхідної умови по-

справжньому наповненого, гармонійного життя окремої особистості спільно з іншими особистостями у світі суспільної всесторонньої взаємодії [11].

Таким чином, ми можемо виділити першу психолого-педагогічну умову розвитку смисложиттєвих орієнтацій, а саме: **організація своєчасного та поетапного ціннісно-смислового психолого-педагогічного впливу на становлення особистості юнака.**

Реалізація головних завдань юнацького віку та розвиток смисложиттєвих орієнтацій особистості в даний життєвий період залежать, згідно з думкою І.С. Кона, від ієрархії елементів у структурі рефлексивного «Я» юнака [7]. Саме тому ми вважаємо, що одну із психолого-педагогічних умов розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці становить: **розвиток смисложиттєвої рефлексії.** Її суть полягає в неперервному аналізі й переосмисленні конкретним юнаком власних цінностей, мотивів і потреб в контексті індивідуальних життєвих завдань та подій з урахуванням набутих (засвоєних) суспільно-історичного й суспільно-духовного досвіду, а також набутого індивідуального життєвого досвіду.

Першою чергою, у юнака повинна бути розвинена здатність до рефлексії взагалі. Адже рефлексія є механізмом, завдяки якому людина здатна переосмислювати усі предмети та явища як навколишньої дійсності, так і власної психічної, ціннісно-смислової реальності. Тому смисложиттєву рефлексію (рефлексію над власними життєвими смислами й цінностями) як внутрішню умову розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці можливо розвивати шляхом розширення абстрактно-понятійної компоненти смислової сфери юнацької особистості.

І.С. Кон попереджав про небезпеку виникнення у юнака відчуття незадоволення, а також - стану екзистенційного вакууму через неможливість поєднання власних «хочу» і «мушу» [7]. Враховуючи застереження вченого, під час психолого-педагогічного супроводу розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку необхідно зробити акцент на здійсненні переоцінки цінностей, переосмисленні смислів в руслі розвитку здатності до рефлексії та самоаналізу через активну взаємодію із зовнішнім світом, тобто – діяльність.

Враховання даних аспектів дозволяє передбачити, в результаті проведення програми активізації розвитку смисложиттєвих орієнтацій юнаків, збільшення результативності їхньої діяльності в різних життєвих сферах та зростання відчуття задоволення власним життям. В. Франкл також попереджав про небезпеку стану життєвого «вакууму» та екзистенційної фрустрації [13]. Тому тут виникає питання про баланс між рівнем задоволення потреб особистості юнака та процесом постановки ним нових життєвих цілей, процес ускладнення яких, на думку А. Маслоу, є нескінченним [10]. Адже для того, щоб до чогось прагнути, потрібно відчувати стан певного «дискомфорту», або, як зазначає В. Франкл, стан «життєвої напруги» [13]. Цей стан виникає, коли людині є до чого прагнути, коли її не все влаштовує. Погоджуючись з думкою вченого, ми вважаємо, що некомфортні та кризові ситуації створюють стимул для

переосмислення головного й другорядного у своєму житті та власної позиції у ньому. Тому юнацький вік (внаслідок кризового характеру свого перебігу) є сензитивним для розвитку смисложиттєвих орієнтацій людини, для її виходу із зони комфорту й особистісного та духовного розвитку в цілому.

І.Д. Бех перешкодою становлення особистості в юнацькому віці, розвитку її смисложиттєвих орієнтацій та здійснення виховного (педагогічного) впливу на неї вважає духовну безпечність, котра полягає у відсутності необхідної психічної напруги для досягнення поставлених цілей. Опозицією духовній безпечності та умовою особистісного розвитку виступає духовна напруженість. Її забезпечує свідомий вольовий процес, завдяки якому у внутрішньо-мотиваційній структурі можливе розумне поєднання різних за ціннісними смислами спонук до діяльності (вчинків) [1]. С.Д. Максименко, своєю чергою, виділяє першоджерело спонукальної життєвої активності індивіда – «нужду», яка є вихідною тенденцією потребова-мотиваційного осмислення світу [9].

Аналізуючи погляди вищезгаданих вчених, приходимо до висновку, що наступна психологічна умова розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці об'єднує у своєму змісті суть понять: «відчуття незадоволення» (І.С. Кон), «життєва напруга» (В. Франкл), «духовна напруженість» (І.Д. Бех) та «базальна нужда» (С.Д. Максименко). На наш погляд, поняття «нужди» С. Д. Максименка є більш загальним й детермінуючим по відношенню до інших зазначених нами понять.

У зв'язку з цим, стає можливим виокремити таку психолого-педагогічну умову розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці, як розвиток життєвої нужди - стану, коли є до чого прагнути, коли не все влаштовує (некомфортні та кризові ситуації створюють стимул для переосмислення головного й другорядного у своєму житті та власної позиції у ньому, для розвитку смисложиттєвих орієнтацій, для виходу із зони комфорту та особистісного й духовного розвитку в цілому). Всі інші відчуття («незадоволення», «життєвої напруги» та «духовної напруженості») є похідними внутрішніми умовами смисложиттєвого розвитку в період юнацтва й водночас індикаторами процесу розгортання життєвої нужди у особистості юнацького віку.

Зазначимо, що «життєва нужда» розглядається нами як вихідна спонукаюча самоактуалізаційна тенденція особистості юнацького віку, що полягає в незадоволенні досягнутим та достатньо високим рівнем мотивації досягти більшого, покращити свої життєві результати. Тому вважаємо за доцільне детермінувати цю умову як **«розвиток мотивації досягнення»**.

Смисл є продуктом мотиваційно-ціннісної системи особистості, як зазначає Ф.Е. Василюк [3], котра тісно пов'язана з розвитком емоційно-вольової сфери. З огляду на це, доцільно розвивати смисложиттєві орієнтації в юнацькому віці через цілеспрямований розвиток у юнаків мотивації досягнення, у якій виявляється спонукальна функція волі. Завдяки цьому стає можливим формування вольового зусилля - «стану емоційного напруження, який мобілізує

внутрішні ресурси людини (пам'ять, мислення, уяву тощо) і створює допоміжні мотиви до дії. У результаті такого зусилля вдається загальмувати одні мотиви і підсилити інші. Ознаками вольових зусиль є відчуття внутрішнього напруження; спрямованість уваги на дію, що виконується...» [15].

Висновки. У результаті здійсненого аналізу нами виділено такі психолого-педагогічні умови розвитку смисложиттєвих орієнтацій особистості в юнацькому віці як:

- 1) організація своєчасного та поетапного ціннісно-смислового психолого-педагогічного впливу на становлення особистості юнака;
- 2) розвиток смисложиттєвої рефлексії;
- 3) розвиток мотивації досягнення.

Вчені, чії підходи до розвитку смисложиттєвих орієнтацій юнаків ми розглянули в статті, рекомендують здійснювати своєчасний та поетапний духовно-ціннісний психолого-педагогічний вплив на становлення особистості юнака. Така робота з юнацькою аудиторією повинна здійснюватися з урахуванням інтересів й вікових потреб юнаків кваліфікованим наставником. Задачі психолога-педагога це: орієнтація юнака на активну позицію стосовно власного розвитку; формування у нього морально-духовних цілей; розвиток здатності до рефлексії та самоаналізу в умовах неоднорідного рівня розвитку духовності суспільства й відповідно неоднорідного рівня смисложиттєвого самовизначення.

В результаті такого активно-спрямованого психолого-педагогічного впливу, у юнаків повинні сформуватися ієрархічна система власних цінностей, стійка здатність до рефлексивного самоаналізу й аналізу подій свого життя, усвідомлена картина реальності власного життя з чітким баченням його перспективи, особистісна спрямованість на духовно-суспільні цінності та цілі, а також – усвідомлення своєї відповідальності. Головним здобутком такої роботи для юнаків, на нашу думку, має бути розуміння й усвідомлення ними власних смисложиттєвих орієнтацій, активізація процесу розвитку яких дасть можливість вибудувати для себе концепцію власного життя як зрозумілий, цілеспрямований і поступальний процес, в результаті чого, за нашим припущенням, природно зростає рівень задоволеності життям й актуалізується відчуття щастя.

Перспективи подальшого дослідження мають полягати у висвітленні результатів формувального експерименту, в умовах якого ми перевіряли вплив виділених психолого-педагогічних умов на розвиток смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку.

Список використаної літератури

1. Бех І.Д. Духовна безпечність – напруженість у вихованні та розвитку особистості// Становлення особистості: Зб. наук. праць/ І.Д. Бех. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. – С. 18-24.

2. Бондаренко О.В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до краєзнавчої роботи// Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Частина 1 / Гол.ред.: Мартинюк М.Т./ О.В. Бондаренко. - К.: Міленіум, 2006. - 240 с., С.14
3. Василюк Ф.Е. Психология переживания / Ф. Е. Василюк . – М. : Изд-во: Моск.ун-та,1984.–200с.
4. Гармаев А.Ц. Нравственная психология и педагогика/ свящ. А.Ц. Гармаев. - г. Иваново: изд-во газ. «Свет православия», 1999. - 132 с.
5. Грановская Р.М. Элементы практической психологии// Р.М. Грановская. - 2-е изд. — Л.: Издательство Ленинградского университета. 1988. —560 с.
6. Иванова В.В. Педагогічні умови ефективності формування готовності студентів до творчої професійної діяльності // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. - Вип. 4. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. - К.: Видавництво НПУ, 2000. - С.138 - 142
7. Кон И. С. Психология ранней юности / И. С. Кон. – М.:Просвещение., 1989. - 254 с.І.С. Кон В поисках себя
8. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» [Текст]: на допомогу здобувачам наукового ступеня / А.В. Литвин. - Львів: СПОЛОМ, 2014. - 76 с., С. 41
9. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии) / С.Д. Максименко. - М.: Рефл - бук, К.: Ваклер, 2000. - 320 с.
10. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / Пер. с англ. М.: Смысл, 1999. — 425 с.
11. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія / Е. О. Помиткін. – К.: Наш час, 2005. – 280 с.
12. Ставицька С.О. Духовна самосвідомість особистості: становлення і розвиток в юнацькому віці: монографія / С.О. Ставицька. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. - 727 с.
13. Франкл В. Человек в поисках смысла / В.Франкл , - М.:Прогресс, 1990. -372с

Интернет ресурси

14. Тетерина Т. Л. Проблема суицида в юношеском возрасте (информация для педагогов и родителей) [Электронный ресурс] / Татьяна Леонидовна Тетерина – Режим доступу до ресурсу: <http://открытыйурок.рф/статьи/520706/>.
- 15.http://studopedia.com.ua/1_330902_emotsiyno-volova-sfera-lyudini.html [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: Емоційно-вольова сфера людини.

Транслітерація

1. Bekh I.D. Dukhovna bezpechnist' – napruzhenist' u vykhovanni ta rozvytku osobystosti// Stanovlennya osobystosti: Zb. nauk. prats'/ I.D. Bekh. – Kam"yanets'-Podil's'kyy: Vydavets' PP Zvoleyko D.H., 2007. – S. 18-24.
2. Bondarenko O.V. Pedahohichni umovy formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv do krayeznavchoyi roboty// Zbirnyk naukovykh prats' Umanskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Pavlv Tychyny. Chastyna 1 / Hol.red.: Martynyuk M.T./ O.V. Bondarenko. - K.: Milenium, 2006. - 240 s., S.14
3. Vasylyuk F.E. Psykholohyya perezhyvannya / F. E. Vasylyuk. – M. : Yzd-vo: Mosk.un-ta,1984.–200s.
4. Harmaev A.Ts. Nravstvennaya psykholohyya y pedahohyka/ svyashch. A.Ts. Harmaev. - h. Yvanovo: yzd-vo haz. «Svet pravoslavyya», 1999. - 132 s.
5. Hranovskaya R.M. Элементы практической психологии// R.M. Hranovskaya. - 2-e yzd. — L.: Yzdatel'stvo Lenynhradskoho unyversyteta. 1988. —560 s.
6. Ivanova V.V. Pedahohichni umovy efektyvnosti formuvannya hotovnosti studentiv do tvorchoyi profesiynoyi diyal'nosti // Tvorchya osobystist' uchytelya: problemy teorii i praktyky: Zb. nauk. pr. - Vyp. 4. - K.: NPU imeni M.P. Drahomanova. - K.: Vydavnytstvo NPU, 2000. - S.138 - 142
7. Kon Y. S. Psykholohyya ranney yunosty / Y. S. Kon. – M.:Prosveshchene., 1989. - 254 s.I.S. Kon V poyskakh sebya
8. Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy» [Tekst]: na dopomohu zdobuvacham naukovoho stupenya / A.V. Lytvyn. - L'viv: SPOLOM, 2014. - 76 s., S. 41
9. Maksymenko S.D. Henetycheskaya psykholohyya (metodolohycheskaya refleksyya problem razvytyya v psykholohyy) / S.D. Maksymenko. - M.: Refl - buk, K.: Vakler, 2000. - 320 s.
10. Maslou A. Новые рубежы chelovecheskoy pryrody / Per. s anhl. M.: Smysl, 1999. — 425 s.
11. Pomytkin E. O. Psykholohiya dukhovnoho rozvytku osobystosti: monohrafiya / E. O. Pomytkin. – K.: Nash chas, 2005. – 280 s.
12. Stavys'tka S.O. Dukhovna samosvidomist' osobystosti: stanovlennya i rozvytok v yunats'komu vitsi: monohrafiya / S.O. Stavys'tka. - K.: NPU imeni M.P. Drahomanova, 2011. - 727 s.
13. Frankl V. Chelovek v poyskakh smysla / V.Frankl, - M.:Prohress, 1990. -372s

Internet resources

14. Teteryna T. L. Problema suytsyda v yunosheskom vozraste (ynformatsyya dlya pedahohov y rodyteley) [Elektronnyy resurs] / Tat'yana Leonydovna Teteryna – Rezhym dostupu do resursu: <http://otkrytyyurok.rf/stat'y/520706/>.
- 15.http://studopedia.com.ua/1_330902_emotsiyno-volova-sfera-lyudini.html [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: Emotsiyno-vol'ova sfera lyudyny.

Иванова О.В.

Теоретические основы определения психолого-педагогических условий развития смысложизненных ориентаций личности в юношеском возрасте

Статья посвящена определению психолого-педагогических условий развития смысложизненных ориентаций личности в юношеском возрасте. На этом жизненном этапе молодой человек начинает активно усваивать социальный опыт, сталкиваясь в то же время на ряд опасностей, в случае смысложизненной неопределенности и дезориентации. Автором проанализированы психолого-педагогические подходы к развитию смысложизненных ориентаций в юношеском возрасте. Анализ и обобщение рассмотренных подходов позволили выделить три основные психолого-педагогические условия развития смысложизненных ориентаций личности юношеского возраста, а именно: организация своевременного и поэтапного ценностно-смыслового психолого-педагогического влияния на становление личности юноши; развитие смысложизненной рефлексии; развитие мотивации достижения.

Ключевые слова: смысложизненные ориентации, юношеский возраст, психолого-педагогические условия, развитие, самоопределение, неопределенность.

Ivanova O.V.

Theoretical foundations of determining psychological and pedagogical conditions of the life meaning orientations of the personality in adolescence

The article investigates the definition of psychological and pedagogical conditions for the development of meaningful orientations of the personality in adolescence. At this stage, the young man begins to actively absorb social experience, stumbling at the same time on a number of dangers, in the case of meaningful uncertainty and disorientation. The author analyzes psychological and pedagogical approaches to the development of meaningful orientations in adolescence. The analysis and generalization of the approaches examined made it possible to distinguish three basic psychological and pedagogical conditions for the development of meaningful orientations in the personality of adolescence, namely: the organization of a timely and step-by-step value-semantic psychological and pedagogical influence on the formation of the personality of a young man; development of meaningful reflection; development of achievement motivation.

Key words: the meaning of life orientations, adolescence, psychological and pedagogical conditions, development, self-determination, uncertainty.

Иванова Оксана Вікторівна - аспірантка кафедри теоретичної та консультативної психології Інституту соціології, психології та соціальних комунікацій НПУ імені М.П. Драгоманова.